

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

СДРУЖЕНИЕ ЗА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРАКТИКИ
проект "Граждани и експерти за прилагане на
зелените закони"
+359 885989593, sip.bulgaria@gmail.com,
www.zelenizakoni.com

Реакцията в България на предложения от ЕК в контекста на политиката за реагиране на промени в климата

Юни е поредният месец тази година с доминираща тема и в света, и в България за ситуацията с Covid-19. На европейско ниво тази тема се обвързва с обсъждане на представените в края на м. май от Европейската комисия (ЕК) План за възстановяване 2021-2024 г. и многогодишен бюджет на Европейския съюз (ЕС) – многогодишна финансова рамка (МФР), за периода 2021-2027 г. Продължават и екстремните прояви на времето в България, региона и по света (<https://public.wmo.int/en/media/news/reported-new-record-temperature-of-38%C2%B0c-north-of-arctic-circle>), които са проявление на планетарните климатични промени в последните десетилетия, изискващи действия за реагиране на тези промени. Затова при предлагане на финансиране за справяне с, и възстановяване от кризата поради Covid-19, ЕК предвижда и средства за осъществяване на заложеното в документите от Европейската зелена сделка (ЕЗС) по отношение на политиките за реагиране на промени в климата. Например, в предложения от ЕК на 24.06. бюджет на ЕС за 2021 г. на стойност 166,7 милиарда евро са предвидени „9,47 милиарда евро за Фонда за справедлив преход, за да се гарантира, че при прехода към неутралност по отношение на климата никой няма да бъде изоставен“ (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/ip_20_1171). В настоящия анализ проследяваме реакцията у нас на цитираните по-горе важни в кратко- и средносрочен план документи - и официалната позиция, и мненията на експерти от неправителствените среди по тях, от гледна точка на осъществяване на политики за реагиране на промени в климата.

Официални позиции на България

Първоначалната кратка официална реакция у нас по предложените от ЕК План за възстановяване и МФР за периода 2021-2027 г.бе, че „България е една от общо 4-те държави членки, които получават повече средства за Кохезионна политика, в сравнение с периода 2014-2020 г. Предложенията на ЕК и финансовите им измерения могат да бъдат оценени като справедливи и добри.“ (<https://www.government.bg/files/common/Presentation%20MFF.pdf>). Уточнения по тази позиция намираме в изказвания пред медиите на

Проектът "Граждани и експерти за прилагане на зелените закони," се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

„Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България. www.activecitizensfund.bg

- вицепремиера Томислав Дончев – „Огромни като обем средства, с което почти се удвояват средствата, които би използвала България. Те биха достигнали сума от порядъка на 30 милиарда, но това финансиране не е безусловно. То е с акцент справяне с икономическите последици от пандемията, но има и силен реформаторски уклон, насочен към Зелената сделка, модернизация на икономиките, високи технологии и реформи. ... към момента механизмите за разпределение на финансирането не са ясни, но позицията на България е, че то трябва да бъде максимално синхронно на начина, по който се разпределя към момента.” (<https://www.vesti.bg/bulgaria/donchev-byulgariia-bi-imala-dostyp-do-692-mln.-evrofinansirane-6110450>);
- министъра на финансите Владислав Горанов – „най-важната задача на България ще е максимално бързо да се съобрази програмирането и начина, по който страната ще използва европейските средства, за да се адаптират към нуждите на родната икономика.” (<https://www.vesti.bg/bulgaria/goranov-goliam-probiv-e-ideiata-na-ek-za-izdavane-na-obsht-dylg-6110451>).

В допълнение, във връзка със Съвета на ЕС по околна среда на 23.06., Министерският съвет приема на заседанието си на 17.06. позиция, че „България вече заяви своята подкрепа за постигане на климатична неутралност на ЕС до 2050 г. Страната ни подкрепя визията, че грижата за околната среда и климата трябва да са неизменна част от мерките за възстановяването на Европа от кризата, която пандемията причини и продължава да задълбочава. На мнение сме, че водещите принципи и сега, наред с екологичните ни цели, трябва да бъдат запазване на конкурентоспособността, икономическия растеж и социалното благополучие във всички държави членки, като същевременно се спазват принципите за разходоэффективност и технологична неутралност.“ (<https://government.bg/bg/prestsentar/zasedaniya-nams/dneven-red-na-izvanrednoto-zasedanie-na-ministerskiya-savet-na-17-06-2020-g>). На същото заседание е одобрена и позиция на България по предложенията на ЕК за План за възстановяване и МФР за периода 2021-2027 г. за участие в заседанието на Европейския съвет на 19.06.: „България оценява предложението на ЕК за Европейски инструмент за възстановяване като добра основа за водене на преговори, тъй като то отразява основните принципи за амбициозен, фокусиран и временен инструмент.“.

В същото време предложението на ЕК за „набиране на нови средства за тази цел [постигане на климатична неутралност на ЕС до 2050 г.], включително използване на системата за търговия с емисии, откъдето да дойдат 10 милиарда евро ... е срещнало противопоставяне от източните европейски страни, които искат да имат контрол над своите приходи от продадени квоти за въглеродни емисии. Полша, Чехия, Литва, Естония и България са против идеята“ (https://www.dnevnik.bg/sviat/2020/06/19/4080951_bulgariia_i_drugi_v_iztochna_evropa_ne_iskat/). С други думи, правителството на България одобрява възможността да получи доста по-голямо от досегашното финансиране от европейските фондове и програми, без да го обвързва с предприемане у нас на действия за осъществяване на политиките на ЕС, включително - политиките за реагиране на промени в климата. Или, както казва Весела Чернева - директор на софийския офис на Европейския съвет за външна политика, в коментар за призива на австрийския канцлер Себастиан Курц грантовете от Плана за възстановяване да се инвестират в смислени проекти в областта на дигитализацията и борбата с климатичните промени: „Различните страни имат различни представи за такива инвестиции. Като пример за различия тя посочи и българското правителство, което смята, че атомната енергия може да бъде зачислена в графата „зелена“ енергия, което европейските институции не приеха. Има различия и тепърва преговорите ще се развиват до следващата среща на лидерите в средата на юли.“ (<https://www.bnr.bg/horizont/post/101296873/vesela-cherneva-vsichki-gledat-merkel-za-postigane-na-saglasie-v-es>).

Позиции на експерти и НПО

Важните за бъдещето на ЕС в кратко- и средносрочен план предложения на ЕК за План за възстановяване и МФР за периода 2021-2027 г. коментираха и редица експерти от неправителствените среди. Едно

обобщаващо виждане е, че “все повече икономически експерти, както и представители на бизнеса, се обединяват около мнението, че краткосрочните финансови стимули и други мерки трябва да подкрепят дългосрочните цели, свързани със смекчаването на климатичните промени – и най-вече целите на Парижкото споразумение.“ (<https://storage.googleapis.com/planet4-bulgaria-stateless/2020/05/6ffb28f1-report-zeleno-vuzstanovyavane-2020.pdf>). Някои конкретни коментари и мнения са:

- “природозащитната организация WWF се обръща към българското правителство и парламент с **манифест**, набиращ подкрепа сред заинтересованите страни. Той призовава за полагане основите на едно справедливо и зелено възраждане на икономиката, което да гарантира живота, здравето и просперитета на хората в опазена природна среда.” (<https://www.wwf.bg/?uNewsID=364362>);
- Отворено писмо за зелен рестарт на българската икономика чрез иновации тази седмица (10.06.2020 г.) бе изпратено до министър-председателя, министрите на икономиката и на околната среда и водите. Инициатива е на MOVE.BG, BESCO, Sofia Startup, Founder Institute София, Джуниър Ачийвмънт България, Нулев отпадък-България, "Институт Кръгова Икономика" и BCWT: (<https://bnr.bg/hristobotev/post/101288155>).

Изводи и препоръки

В момент, когато е ясно, че кризисната ситуация поради пандемията с коронавирус все още е далеч от приключване и в България, и в Европа, и в света, а в ЕС тежат изключително важни обсъждания и преговори по Плана за възстановяване и МФР, у нас общественото внимание е фокусирано върху теми, които не са истински значимите за бъдещето на страната. От друга страна, както посочихме в предишен анализ на „Зелени закони“, в последните години българската политика за реагиране на промени в климата е неудовлетворителна спрямо рисковете от отрицателни ефекти за хората и икономиката от тези промени у нас. Не липсата на финансиране, обаче, е причина за това. Водещ принцип при използване на публични средства изобщо, в частност – финансирането от европейските фондове и програми, е това да става при максимално добро информиране на широката общественост и даване на реални възможности за обсъждането на ключови документи и решения. В България това не е обичайната практика и един от последните примери е създаденият в края на м. април т.г. Консултативен съвет за ЕЗС. В този Съвет: 1/ липсва реално участие на представители от НПО - „В състава на новия съвет влизат освен всички министри, занимаващи се с темите от обхвата на Съобщение COM(2019) 640 final, представители на президентската институция, парламентарно представените политически сили, национално представителните работодателски и синдикални организации, научната и академичната общност.“ (<https://www.government.bg/bg/prestsentar/zasedaniya-na-ms/dneven-red-na-zasedanieto-na-ministerskiya->

Проектът “Граждани и експерти за прилагане на зелените закони”, се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

„Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България. www.activecitizensfund.bg

[savet-na-29-04-2020-g](#)); 2/ за двата месеца от създаването му няма индикации този Съвет да работи прозрачно - оскъдна информация намираме на сайта на Министерски съвет, като „Консултативният съвет във връзка с Европейската зелена сделка проведе своето първо заседание. Целта на заседанието беше да се направи общо представяне на основните аспекти на Съобщението на ЕК и пътната карта към него, както и на извършените дейности от страна на изпълнителната власт в тази област. Заседанието даде възможност и за първоначален обмен на мнения по темите в обхвата на Сделката.“, макар че „Една от основните задачи на Зеления съвет е да се даде възможност за широк обществен дебат, да консултира и подпомага Министерския съвет за постигането на баланс при съвместяването на националните приоритети в областта на енергийната сигурност, ускореното икономическо развитие, социалната справедливост и защитата на околната среда.“ (<https://government.bg/bg/prestsentar/novini/zeleniyat-savet-provede-parvoto-si-zasedanie>).

От „Зелени закони“ смятаме, че ако „искаме нещата да се променят, то трябва радикални промени в стила на управление на парите - прекратяване на "абсорбирането", прилагане на адаптивно управление при планирането, постоянна оценка на ефективността на разходите и направените грешки и ясна приоритизация на дейности и разходи.“ (Ст. Аврамов, пост във фейсбук на 29.05.).

Конкретно по отношение на националната политика за реагиране на промени в климата вече е крайно наложително тя да бъде про-активна – т.е., да е превантивна и базирана на актуална оценка на рисковете за хората и икономиката на страната от тези промени. От „Зелени закони“ продължаваме да настояваме още тази политика:

- да се формира на база данните от наблюденията, научните изследвания за промените на климата в България и оценка на рисковете от тези промени за всички сектори на икономиката и обществения живот,
- да отразява европейската и международна политики, отчитайки специфичните условия в страната.

При изпълнение на горните условия, реално ще е възможно получаването на финансиране от следващите европейски фондове и програми за осъществяване на истинска национална политика за реагиране на промени в климата.